

Poetyckie spojrzenie na Odrę

„Kiedy Ty mówisz Odra” to wspaniały prezent nie tylko dla miłośników żeglugi śródlądowej, ale dla wszystkich, którzy chcą się dowiedzieć wielu ciekawostek o naszej rzece i o tym, jak widzą ją poeci.

Książka wyszła nakładem wydawnictwa „Akwedukt”, a całość opracował i wstępem opatrzył Ryszard Sławczyński. To już jej drugie wydanie, ale teraz znacznie poszerzone.

Starożytny Heraklit pisał: panta rhei (wszystko płynie), a współczesny poeta Jerzy Wojciechowski, nawiązując do filozofa, pisze o radości spotkania z naturą, która okazała swoją moc w czasie powodzi: „ale mostu nad portowym kanałem nie wzięła”, za to być z rzeką, to jak pisze autor: „można tylko z miłości do ciał w stanie płynnym”.

Podobnie o zachwycie i bojaźni do natury pisze też Urszula Małgorzata Benka: „próbuję cię w pokorze zrozumieć (...) nie krzyknąć ze strachu”.

A Filip Zawada w wierszu „Pamiętnik (pierwszy dzień powodzi)” ówczesną groźbę ujął zaledwie w czterech wersach: „Sobota/jest najgorzej/Piszę najkrócej jak potrafię/ Staram się nie myśleć tylko tamować”.

To tylko trzy przykłady, w których autorzy nawiązują do powodzi z 1997 r.. Nie ma się czemu dziwić, bo wtedy właśnie, senna rzeka przebudziła się na dobre, pokazując nam siłę natury. Tamten czas pokazał nam ludziom, że nie jesteśmy wieczni i nieśmiertelni. Podobnie jest i teraz. W czasie pandemii.

– Książka dedykowana jest pamięci marynarzy odrzańskich i prezentuje utwory 146 autorów o Odrze. Prace nad antologią rozpoczęły się już w 1996 roku. Tak więc przyczynkiem do jej powstania

wcale nie była powódź tysiąclecia w 1997 roku.

Obszerny wstęp jest wnikliwą i obszerną próbą ukazania obrazu Odry w nie tylko piśmiennictwie i literaturze polskiej. Znajdziemy tu też teksty przełożone przez 19 tłumaczy z łaciny, języka niemieckiego, czeskiego, łużyckiego oraz jidisz. W antologii znajduje się też 10 ludowych pieśni śląskich z przełomu XIX i XX wieku. Tom otwierają „Renesansowe opisanie Wrocławia” i „Jedenastozgłoskowiec na cześć Wrocławia” – pióra Bartolomeusa Steina (w przekładzie Marka Krajewskiego), wieńczy zaś wiersz „Brama Odrzańska” zmarłego niedawno brzeskiego poety Janusza Ireneusza Wójcika – pisze Ryszard Sławczyński.

Oprócz słynnego tytułowego wiersza Rafała Wojaczka „Kiedy Ty mówisz Odra” w zbiorze znalazły się (podane chronologicznie) teksty wielu literackich znakomitości: poczynając od Andreasa Gryphiusa i Josepha von Eichendorffa, poprzez Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Tadeusza Różewicza, Tymoteusza Karpowicza, Óndry Łysohorskiego, Witolda Wirpszy, Urszulę Kozioł, Mariannę Bocian, Urszulę Małgorzatę Benkę, Ewę Sonnenberg, Henryka Wolniaka, Hansa Niekrawietza, Henryka Bereskę i wielu, wielu innych, aż po noblistkę Olę Tokarczuk, która wyznaje: „Kiedy byłam dzieckiem, każdy spacer prowadził nad Odrę”. Wraz z rzeką, i tekstami o niej, płyniemy od źródeł, przez Bramę Morawską, Śląsk, Opolszczyznę, Dolny Śląsk, Ziemię Lubuską, Pomorze Zachodnie, aż po ujście do Bałtyku, albowiem zdecydowana większość autorów urodziła się w dorzeczu Odry i mieszkała, bądź mieszka, w miejscowościach usytuowanych na jej brzegach. Ze względów historycznych i biograficznych znajdziemy także obrazy łączące Odrę z rzekami Kresów Wschodnich. Całości dopełniają noty biograficzne autorek i autorów oraz indeks osobowy.

Oto ważne ciekawostki związane z książką, które wyróżnił autor antologii Ryszard Sławczyński. rozstrzygnięcie pierwszej edycji konkursu miało miejsce 26 czerwca 1997 roku, a fala powodziowa do

Śródlądowej we Wrocławiu i są to: Romek Kołakowski, Krzysztof Śliwka oraz Ryszard Sławczyński.

Zdecydowana większość autorów urodziła się w dorzeczu Odry (na Śląsku) i mieszkała (bądź mieszka) w miejscowościach usytuowanych na brzegach rzeki.

Antologia zaczyna się dwoma tekstami Bartłomieja Steina (ur. w Brzegu ok. 1477 r. zm. we Wrocławiu ok. 1520 r.) a kończy dwoma wierszami Janusza Wójcika (ur. we Wrocławiu w 1961 r. zm.

w Brzegu 2020 r.). Ostatnie wiersze powstały w kwietniu 2020 roku (Czesław Sobkowiak). Tak więc mamy wiersze o Odrze z ostatnich 500 lat.

Pierwsze wydanie antologii ukazało się w Akwedukcie w 1999 roku i była to pierwsza publikacja wydawnictwa, przy czym wtedy nie miała jeszcze nazwy Akwedukt. Pierwsze wydanie sfinansowane było przez sponsorów, firmy związane z żegluga śródlądową.

Opr. JW

Wrocławia dotarła 12 lipca 1997 r. Prace nad antologią rozpocząłem w 1996 roku.

Autorami tekstów są również ojcowie i synowie: Witold Wirpsza i Leszek Szaruga, Tadeusz Różewicz i Jan Różewicz oraz Ryszard Liskowacki i Artur Daniel Liskowacki.

Trzech autorów antologii jest absolwentami Technikum Żegluga

